

เรื่อง ศาลจังหวัดอุบลราชธานีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ ประกอบมาตรา ๔๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒

ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า พนักงานอัยการจังหวัดอุบลราชธานีเป็นโจทก์ฟ้องนายคำดี เผ่าดวงดี กรรมการสาขาพรรคประชาธิปัตย์ ลำดับที่ ๑๐๒ เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดอุบลราชธานี ในคดีอาญา หมายเลขดำที่ ๓๗๖/๒๕๕๖ ฐานความผิด เป็นกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อนายทะเบียนภายในกำหนดอันเป็นความผิด ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ และมาตรา ๘๔ โดยขอให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยและขอให้ปรับจำเลยรายวันอีกไม่เกินวันละ ๕๐๐ บาท เป็นเวลา ๒๗๓ วัน จำเลยมอบตัวต่อพนักงานสอบสวนชั้นสอบสวนจำเลยให้การรับสารภาพ

จำเลยยื่นคำร้องประกอบคำรับสารภาพโดยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์และขอศาลได้โปรดพิจารณา พิพากษาลงโทษจำเลยในสถานเบาด้วย ต่อมาศาลได้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังแล้วจำเลยให้การรับสารภาพ โจทก์จำเลยไม่ติดใจสืบพยาน คดีเสร็จการพิจารณาโดยมีคำสั่งเรียกสำนวนการสอบสวนเพื่อประกอบการวินิจฉัย ให้โจทก์ส่งศาลภายในห้าวันทำการ นัดฟังคำพิพากษาวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๖

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ศาลจังหวัดอุบลราชธานีพิเคราะห์คดีนี้แล้วเห็นว่า บทบัญญัติความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ ที่กำหนดให้กรรมการสาขาพรรคการเมืองซึ่งไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๒ ต้องรับโทษเป็นการกำหนดให้บุคคล ต้องรับผิดโดยไม่ปรากฏการกระทำความผิดที่ชัดเจน หากแต่เป็นการลงโทษบุคคลจากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย โดยเด็ดขาด จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๒ ศาลนี้จะใช้บังคับมาตรา ๘๔ บังคับแก่คดีนี้ และไม่ปรากฏว่ามีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงส่งสำเนาถ้อยคำสำนวนและเอกสาร เสนอศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่
พิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ศาลจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ร้อง ส่งคำร้องตามทางการเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย กรณีศาลจะใช้บทบัญญัติพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘๔ บังคับแก่คดีนี้ และผู้ร้องเห็นเองว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ฯ ดังกล่าวขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๔ ประกอบ มาตรา ๔๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ บัญญัติรับรองไว้ว่า ในทางอาญา การกระทำของบุคคล จะเป็นความผิดต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติในขณะกระทำว่าเป็นความผิดและบุคคลต้องรับโทษ ต่อเมื่อมีกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำ บัญญัติให้ต้องรับโทษ ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔๒ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของหัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง และกรรมการสาขาพรรคการเมืองที่ต้องกระทำและมาตรา ๘๔ เป็นบทกำหนดโทษ ของการไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๒ ซึ่งทั้งสองมาตราบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า เมื่อไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ต้องกระทำ ย่อมมีความผิดและต้องได้รับโทษตามกฎหมาย กรณีตามคำร้องเป็นเรื่องที่พรรคประชาธิปัตย์แจ้งการยุบสาขาพรรค ลำดับที่ ๑๐๒ ให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาและนายทะเบียนพรรคการเมืองได้แจ้งการตอบรับ การยุบสาขาพรรคดังกล่าวให้พรรคประชาธิปัตย์ทราบ แจ้งการตอบรับเมื่อ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๕ ดังนั้น สาขาพรรคลำดับที่ ๑๐๒ จึงถูกยุบเลิกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ วรรคสอง อันเป็นผลให้นายคำดี เผ่าดวงดี กรรมการสาขาพรรคลำดับที่ ๑๐๒ พ้นจากตำแหน่ง และมีหน้าที่ยื่นบัญชี ฯ ตามมาตรา ๔๒ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง หากไม่ยื่นบัญชี ฯ ต้องได้รับโทษตามมาตรา ๘๔

การที่ศาลจังหวัดอุบลราชธานี เห็นว่า มาตรา ๘๔ นี้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ เพราะเป็นการกำหนดการกระทำความผิดของบุคคลโดยการสันนิษฐานว่ากรรมการสาขาพรรคการเมือง จะต้องทราบการเปลี่ยนแปลงโดยยุบเลิกสาขาพรรคการเมือง นับแต่วันที่หัวหน้าพรรคการเมืองได้รับแจ้ง ซึ่งไม่แน่นอนว่าเป็นวันใด เพราะกรรมการสาขาพรรคการเมืองไม่ได้รับแจ้งด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการกำหนดให้ บุคคลต้องรับผิดโดยไม่ปรากฏการกระทำผิดที่ชัดเจน นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๒ ได้บัญญัติวันเดือนปีอันเป็นวันเริ่มต้น แห่งการนับระยะเวลาสามสิบวันในการยื่นบัญชี ฯ ของกรรมการสาขาพรรคการเมือง กรณีพ้นจากตำแหน่งไว้แล้ว หากปรากฏว่า กรรมการสาขาพรรคการเมืองผู้ใดเมื่อพ้นจากตำแหน่งโดยไม่ยื่นบัญชี ฯ ภายในกำหนดเวลา ดังกล่าวก็ย่อมเป็นความผิดและมีโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๔ บัญญัติไว้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลจังหวัดอุบลราชธานีวินิจฉัยได้อยู่แล้ว มิใช่เรื่องขณะกระทำ ความผิด ไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ เป็นคนละกรณีไม่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ จึงไม่มีกรณีจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยมติเอกฉันท์ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘๔ ประกอบมาตรา ๔๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒

องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจิระ บุญพจนสุนทร นายจุมพล ณ สงขลา นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระแก้ว นายมานิต วิทยาเต็ม นายศักดิ์ เตชะชาญ นายสุจิต บุญบงการ นายสุธี สุทธิสมบูรณ์ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช นายสุวิทย์ ชีรพงษ์ นางเสาวนีย์ อัครโรจน์ นายอมร รักษาสัตย์ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๑ ตอนที่ ๕๓ ก วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๔๗

ย่อโดย พันโทภาคภูมิ ศิลารัตน์
กลุ่มงานคดี ๓